

SCHRIFTELIJKE VRAAG

nr. 223

van **JOHAN DANEN**

datum: 5 januari 2024

aan **BEN WEYTS**

VICEMINISTER-PRESIDENT VAN DE VLAAMSE REGERING, VLAAMS MINISTER VAN ONDERWIJS, SPORT, DIERENWELZIJN EN VLAAMSE RAND

Stijgende studiekosten - Maatregelen

Half november 2023 verscheen in de pers een artikel over de stijgende studiekosten. De Vrije Universiteit Brussel (VUB) had gemerkt dat de vraag naar financiële ondersteuning door studenten was toegenomen. Voor veel studenten bleek de bestaande studietoelage ontoereikend te zijn om alle gestegen studiekosten te betalen. Die stijgende vraag naar financiële ondersteuning is niet nieuw: de dienst Studentenstatuut & Studiefinanciering van de VUB ziet een stijging in de contactnames sinds 2018. In 2021-2022 ging het om een stijging van 16 procent, in 2022-2023 om een stijging van 7 procent.

Dat die problematiek niet nieuw is, bleek vorig najaar al. Toen lieten de sociale diensten van de universiteiten weten dat zij tot 50 procent meer hulpbehoevende studenten over de vloer kregen. Daarbij viel op dat er ook veel studenten uit middenklassegezinnen om hulp kwamen vragen. De onderzoeksgroep van de hogeschool Thomas More, CEBUD, becijferde dat het academiejaar 2022-2023 minstens 15.346 euro zou gaan kosten, wat een stijging was van 1243 euro ten opzichte van het academiejaar 2021-2022. De grootste prijsstijging werd daarbij veroorzaakt door de sterk gestegen huurprijzen voor koten. Maar ook de gestegen prijzen voor voeding en studiematerialen drijven de studiekosten verder naar boven. Als toemaatje stegen ook de inschrijvingsgelden met 11%.

Uit een bevraging van het Leuvense studentenblad Veto bleek dat vorig jaar 10 procent van de studenten alle kosten - eten, kledij, inschrijvingsgeld, studieboeken én de huur van het kot - voor eigen rekening nemen. Om financieel toch rond te komen, oefenen veel studenten een studentenjob uit. Uit recente cijfers van de Rijksdienst voor Sociale Zekerheid (RSZ) blijkt dat er in 2022 meer dan 1 miljoen studentenjobs werden uitgevoerd door bijna 627.000 studenten. Met een gemiddelde van 1,6 jobs per student, betekent dit dat veel jobstudenten meerdere jobs moeten uitoefenen wat dan vaak ten koste gaat van de studieresultaten en/of het mentale welzijn van die studenten.

Een bijzondere groep vormen de leefloonstudenten. In 2021 telde Vlaanderen 8691 leefloonstudenten in het hoger onderwijs, de helft meer dan in 2016. De groep van leefloonstudenten bestaat voor een groot deel uit jongeren met een kwetsbare achtergrond. Vaak jongeren die op geen enkele financiële steun van het thuisfront kunnen rekenen. Met een leefloon van ongeveer 1100 euro per maand voelen zij de gestegen studiekosten extra hard.

De Vlaamse Vereniging van Studenten (VVS) trekt al langer aan de (financiële) alarmbel. Eind 2022 deed de VVS veertig voorstellen met noodzakelijke hervormingen voor wat betreft financiële en flankerende hulp voor studenten. Als reactie op die voorstellen van de

VVS, wees de minister erop dat de middelen voor studentenvoorzieningen al fors verhoogd waren. Hij stelde dat wanneer er meer studenten in de problemen kwamen, dat vooral kwam door alle prijsstijgingen in de samenleving. Hij vroeg zich af of de onderwijsmiddelen gebruikt moeten worden om die prijsstijgingen op te vangen.

1. Steeds meer studenten - ook uit de lagere middenklasse - komen in financiële moeilijkheden door de stijgende studiekosten. De woordvoerder van de minister vroeg zich vorig jaar af of de onderwijsmiddelen gebruikt moeten worden om de maatschappelijke prijsstijgingen op te vangen.
 - a) Wat bedoelde de woordvoerder van de minister daar precies mee? Betekent die uitspraak dat de minister niet geneigd is om de studietoelagen zo te indexeren dat zij de stijgende studiekosten kunnen opvangen?
 - b) Door de huidige tendensen dreigt de democratisering van het onderwijs in het gedrang te komen omdat bepaalde groepen van studenten niet langer een studie kunnen bekostigen.
 - i. Heeft de minister zicht op het aantal studenten dat moet afhaken om financiële redenen?
 - ii. Hoe staat de minister tegenover aanbeveling n° 40 van de VVS om studenten te bevragen over het waarom van het stopzetten van hun opleiding om zo te kunnen nagaan of de studiekosten een doorslaggevende factor waren in de gemaakte keuze?
2. Uit recente cijfers van de RSZ blijkt dat jobstudenten 1,6 jobs uitoefenen. Dit betekent dat deze studenten nood hebben aan de extra financiële middelen om rond te komen. Nochtans waarschuwen pedagogen dat nog meer werken nefast is voor de studieresultaten.
 - a) Hoe staat de minister tegenover de stijgende trend van het aantal jobstudenten dat één of meerdere jobs uitoefent om financieel rond te komen?
 - b) Heeft de minister zicht op het aantal studenten dat zich in een financieel moeilijke situatie bevindt?
3. De VVS riep op (aanbeveling n° 37) om de enveloppe voor studentenvoorzieningen te laten meestijgen met het aantal hulpvragen van studenten.

Hoe staat de minister tegenover dat voorstel? Werd dat voorstel onderzocht?
4. Steeds meer studenten komen in financiële problemen door de stijgende studiekosten. Voor het eerst zijn hier ook een significant aantal studenten uit de (lagere) middenklasse bij. De VVS stelt voor om de minimumgrenzen voor een studietoelage te heroverwegen (voorstel n° 39)?

Hoe staat de minister tegenover dat voorstel? Werd dat voorstel onderzocht?
5. Veel studenten in een financieel moeilijker situatie geven aan dat ze naast de financiële problemen, ook worstelen met mentale problemen. De aan de universiteit of hogeschool verbonden psychologen bieden meestal geen uitkomst omdat zij enkel

mogen optreden bij studiegerelateerde mentale problemen. Een gewone consultatie is voor veel studenten niet betaalbaar.

Ziet de minister mogelijkheden om aan de noodkreet van die studenten tegemoet te komen?

BEN WEYTS

VICEMINISTER-PRESIDENT VAN DE VLAAMSE REGERING EN VLAAMS MINISTER VAN ONDERWIJS, SPORT, DIERENWELZIJN EN VLAAMSE RAND

ANTWOORD

op vraag nr. 223 van 5 januari 2024

van **JOHAN DANEN**

1. a) We moeten uiteraard inspanningen blijven leveren om de studenten te ondersteunen zodat stijgende studiekosten niet tot gevolg hebben dat de toegang tot het hoger onderwijs voor sommige studenten wordt geblokkeerd. Hogescholen en universiteiten kunnen hiertoe onder meer hun sociale toelage aanwenden. Vanaf 2024 wordt het bedrag van die sociale toelage structureel verhoogd met zes miljoen euro. De stijgende studiekosten zijn het gevolg van een breder maatschappelijk probleem dat niet alleen het beleidsdomein onderwijs treft en dat bijgevolg niet alleen binnen de onderwijsbudgetten kan opgevangen worden. Het is in deze zin dat de uitspraak van mijn woordvoerder dient gekaderd te worden. Bovendien mogen we niet vergeten dat de studietoelagen voor het hoger onderwijs automatisch worden geïndexeerd. Dit mechanisme is decretaal verankerd. Zowel de inkomensgrenzen (voor beursstudenten én voor bijna-beursstudenten met verminderd inschrijvingsgeld) als de toelagebedragen worden elk academiejaar geïndexeerd. Onderstaande tabel geeft weer welk indexcijfer werd toegepast de voorbije 5 academiejaren en dat voor het volgende academiejaar:

2019-2020	2020-2021	2021-2022	2022-2023	2023-2024	2024-2025
2,1%	2,2%	0,7%	0,7%	5,3%	10,7%

In het overgrote deel van de dossiers wordt er gebruik gemaakt van de inkomsten van 2 jaar geleden. Dat is het meest recente inkomstenjaar dat de fiscus volledig heeft gecontroleerd en dus voldoende rechtszekerheid biedt. Daardoor wordt ook het indexcijfers van 2 jaar terug toegepast. De indexering van de inkomensgrenzen loopt op die manier gelijk met de indexering van het overgrote deel van de lonen. Zo worden de juiste inkomensjaren vergeleken met de juiste inkomensgrenzen. Daarenboven kunnen studenten ook aanvragen om te worden beoordeeld op actuele inkomens.

- b) We hebben geen zicht op het aantal studenten dat moet afhaken om financiële redenen. De hoger onderwijsinstellingen verplichten tot een stelselmatige bevraging van de studenten impliceert een serieuze toename van de administratieve lasten.

Het aantal toegekende studietoelagen is de voorbije jaren fors gestegen. Hier zijn verschillende redenen voor:

- Sinds 2019-2020 worden de toelagen ook uitbetaald aan de studenten in de hervormde graduaatsopleidingen. Dit is een omvangrijke groep van studenten die voorheen niet in aanmerking kwam voor een studietoelage.
- De toekenning van de studietoelagen werd deze legislatuur voor een groot deel geautomatiseerd. Zo moeten studenten nog maar 1 keer (aan het begin van hun studieloopbaan) een toelage aanvragen en wordt het onderzoek daarna jaarlijks automatisch gevoerd. Dat zorgt ervoor dat studenten niet meer uit de boot vallen.

Deze initiatieven komen net allemaal ten goede van de democratisering van het hoger onderwijs en de verlaging van de financiële drempels.

2. a) Het is natuurlijk niet zo dat alle studenten die als jobstudent werken dat doen om financieel rond te komen. Een stijging in de hoeveelheid dat studenten werken als jobstudenten is mogelijks veeleer het gevolg van een beslissing van de federale regering om de maximumgrens die bepaald hoeveel uur een jobstudent mag werken op te trekken.

b) Ik heb geen systematisch zicht op het aantal studenten dat zich in een financieel moeilijke situatie bevindt. Ik denk wel dat we kunnen stellen dat studenten in Vlaanderen over verschillende mogelijkheden beschikken om hulp te krijgen; van OCMW, tot studietoelagen tot de sociale voorzieningen.
3. Als gevolg van de oproep van VVS heb ik de enveloppe structureel met zes miljoen euro verhoogd. Het zijn de stuvoraden, waar studenten 50% stemrecht hebben, die autonoom mogen beslissen hoe ze deze extra middelen zullen inzetten. Zij hebben uiteindelijk het beste zicht op de situatie van hun eigen studenten.
4. Dit dient in een ruimer geheel te worden bekeken. Studenten hebben op vandaag heel veel mogelijkheden om financieel ondersteund te worden. Ten eerste zijn de studietoelagen van de Vlaamse overheid gestegen en zijn de voorwaarden aangepast zodat meer studenten aanspraak kunnen maken op een beurs. Daarnaast krijgen de sociale diensten van de onderwijsinstellingen ook middelen om studenten een studietoelage toe te kennen bovenop de bedragen die studenten reeds krijgen van de Vlaamse overheid. Studenten kunnen ook terecht bij het OCMW. Het een kan niet zonder het ander worden bekeken. Louter de minimumgrenzen optrekken vind ik onverstandig beleid.
5. Wij hebben deze beleidscyclus reeds veel initiatieven ondernomen om studenten die zowel financiële als mentale problemen hebben te ondersteunen. Voor het eerst is er nu een Vlaanderenbreed beleid rond mentaal welzijn. De nodige inspanningen zijn geleverd om studenten te bereiken en beter te informeren over de mogelijkheden om hulp te krijgen bij financiële en/of mentale problemen. We trachten om de taboe hierrond te doorbreken. Logischerwijs kan er dan een stijging verwacht worden in het aantal hulpvragen.

Ter rechtzetting wens ik erop te wijzen dat studentenpsychologen binnen onderwijsinstelling zich niet moeten beperken tot studiegerelateerde mentale problemen. Dat is een keuze van de instellingen dus er is wel een mogelijkheid dat studenten daar terechtkunnen voor andere problemen. Het is echter wel zo dat de studentenpsychologen bedoeld zijn als eerstelijnhulp, zij horen altijd de studenten door te verwijzen naar de gepaste hulpverlening die hen op permanente basis kan ondersteunen. Het komt dan aan het beleidsdomein Welzijn en zoals dat in België gaat, ook aan het beleidsdomein Volksgezondheid toe om in te staan voor de geestelijke gezondheidszorg.

Ten eerste zijn de studietoelagen van de Vlaamse overheid gestegen en zijn de voorwaarden aangepast zodat meer studenten aanspraak kunnen maken op een beurs. Daarnaast krijgen de sociale diensten van de onderwijsinstellingen ook middelen om studenten een studietoelage toe te kennen bovenop de bedragen die studenten reeds krijgen van de Vlaamse overheid. Allebei deze middelen kunnen door een student ingezet worden om psychologische bijstand te zoeken.

Ten tweede kunnen jongeren vanaf februari 2024 tot en met drieëntwintig jaar gratis naar geconventioneerde klinisch psychologen en orthopedagogen. Ook het remgeld voor groepssessies valt weg. Vanaf 2025 volgt er een stapsgewijs verbod op

ereeloon-supplementen in de ambulante zorg voor mensen die recht hebben op een verhoogde tegemoetkoming. De betaalbaarheid van psychologische hulpverlening is evenwel niet mijn domein.

Ten derde kunnen studenten, dankzij het Vlaanderenbrede beleid rond mentaal welzijn voor studenten dat ik deze legislatuur heb uitgerold, hun eigen mentale welzijn ook aanpakken via het aanbod op de website van Moodspace, waar studenten op hun maat gemaakte ondersteuning voor hun mentale problematieken en zorgen kunnen vinden. Er wordt daar ook sterk ingezet op preventie via veerkrachtinitiatieven.

Ten slotte kunnen onderwijsinstellingen studenten die veel moeten werken tijdens hun studies ook helpen door het statuut van werkstudent voldoende faciliteiten te geven en/of een statuut te ontwikkelen voor studenten die veel uren werken maar buiten de voorwaarden vallen om een statuut als werkstudent aan te vragen. Door hen voldoende te faciliteren horen hun studies en werk verenigbaar te zijn, waardoor de mentale problemen die voortkomen uit dit tweespalt beperkt worden.